

Bogdan Filov

Csatlósok

(Naplórészletek 1941. március 3–1941. december 31.)

X. 13. Hétfő. Reggel audiencián a Cárnál. A budapesti utazásomról beszélgetünk. Azt tanácsolja, hogy legyek nagyon visszafogott és ne ígérjek meg semmit. A magyarok szeretnek előnyöket kiharcolni, magukkal ragadni másokat, azután pedig visszavonulnak és lejárátják a partnerüket. Tájékoztattam őt, hogy Popov lemond, ezúttal nem enged, mert az a benyomása, hogy a Cár elégedetlen vele. A Cár rögtön kapcsolt, hogy ez a néhány nappal ezelőtti beszélgetés következménye, és azt mondta: „Tehát már megint én vagyok a hibás.” Úgy véli, valaki sugalmazza Popovnak, hogy így cselekedjék, és gyanúja a Zveno-párti Sztancso Belkovszki mérnökre és dr. Kleinra terelődik. Úgy véli, hogy Popov, Kjoszeivanovhoz hasonlóan, problémát akar okozni neki az Országgyűlés megnyitása előtti pillanatban. Azt mondta, hogy beszélni fog velem, amíg én nem leszek itt. Megvédtem Popovot, azt mondtam a Cárnak, hogy nemcsak külügyminiszterként nagyon hasznos, hanem más ügyekben is, nagyon életrevaló nézetei vannak, teljesen becsületes és egyenes, nem áskálódik.

Délután Popov eljött a lakásomra. Elmondtam neki a Cárral folytatott beszélgetésemet. Popov azt tanácsolja, hogy ne legyek túl visszafogott Bárdossyval, ellenkezőleg, mutassak rá néhány pontra, amelyben közösek az érdekeink, például: hogy bátorítsuk a románok aspirációit Oroszország keleti részével kapcsolatban; ne engedjük őket a Dunától délre; mutassak rá annak lehetőségére, hogy a magyar szállítmányok Bulgárián át haladjanak.

Ma este Kitával, Jungarttal, Szerafimovval, Jocoval, K. Szarafovval, Szt. p. Vaszilevvel és Gancsevvel elindultunk Vidinbe, de egy kicsit feltartóztattuk a vonatot, éjjel után egy perccel indultunk el, hogy úgy tarthassuk, 14-én és nem 13-án indultunk el (*a babona szerint a 13-ai dátum kerülendő*). A pályaudvarra majdnem minden miniszter kijött.

X. 14. Kedd. 1/2 9-kor megérkeztünk Vidinbe. A vasúti kocsiba eljött Iv. Petrov Nedjalkov országgyűlési képviselő, a járási főnök és a polgármester. Petrov azt akarja, hogy visszafelé feltétlenül jelentkezzek, hogy fogadhasanak. 1/2 11-kor gyalog elmentünk a kikötőbe. Rengeteg hordó almapulp és láda szőlő volt. Kivitel céljából rakodták őket az új, gyors gőzhajóinkra, amelyek 4 nap alatt érnek Bécsbe. A vidiniek most nagyon elégedettek az export és a kikötő megélénkülése miatt. Egyáltalán nincs munkanélküliség. A kikötőmunkások napibére a 100 levát is eléri. Lefényképezkedtünk egy nagy csoport kikötőmunkással. A Kapitán Sztojkov gőzhajóval átmentünk a román partra, ahol a helyi hatóságok fogadtak minket. A vasúti kocsink (a Minisztertanács új kocsija) a kikötőben várt minket. Tinterov mérnök kísérte el, aki velünk fog utazni. Azonnal útnak indultunk.

X. 15. Szerda. 8 óra felé értünk a magyar határra Curticinél, miután éjszaka körülbelül 5 órára megálltunk Temesváron. Itt fogadott minket a mellénk ki-rendelt három magyar hivatalnok: Újvári követségi tanácsos, István Pál a Kül-ügyminisztériumból és Palkovics Pál az oktatásügyiből, aki elkísérte Hómant szófiai látogatására. Az étkezőkocsiban kaptunk reggelit mint a magyarok vendégei. Különvonattal utaztunk, amelyre azonban más kocsikat is kapcsoltak, mivel a bukaresti gyorsvonat, amellyel utaznunk kellett volna, késett.

Budapestre pontosan 11 óra 40 perckor érkeztünk. Ünnepélyes fogadtatás és a fogadásunkra kikergetettek bemutatása, akik között Bárdossy és Hómanon kívül még más miniszterek és tábormokok is voltak. A diplomaták is ott voltak: a német lagow, az olasz Talamo, a román Filoti (aki az olaszhoz hasonlóan korábban Szófiában volt), valamint a horvát, a szlovák és a japán.

Díszszázadi szemle. A szállodába menet Bárdossyval voltam. A szállodához vezető utcákon diákokat sorakoztattak fel, rajtuk kívül nem voltak sokan. A szálloda előtt egyetemisták kezdtek nagy, szívélyes éljenzésbe zászlókat lengetve. Bárdossyval többször kijöttünk az erkélyre.

A program lerövidítése érdekében úgy döntöttünk, hogy nem szükségesek a szokásos személyes látogatások, csak névjegykártyákat cserélünk. 1/2 2-ig a szállodában maradtunk pihenni, akkor elmentünk a palotába Horthyhoz és Ferenc József főherceghez, aki a Cár első unokatestvére (az ő anyja és Ferdinánd cár testvérek), és aki azon kívánságát fejezte ki, hogy holnap személyesen szeretné viszonzni a látogatásomat a szállodában.

2 órakor Hóman ebédet adott a Gellért Szállóban. Bárdossy is jelen volt, akivel ebéd után hosszan beszélgettünk a nálunk, Bulgáriában uralkodó rendszerről, a földkérdésről, a diákságról stb. Utána megtekintettük a fürdőket, majd visszamentünk a szállodába. 4 órakor koszorúzás a magyar hősök emléktáblájánál. Nagyon ünnepélyes külsőségek, tündöklő egyenruhák.

5 órakor audiencia Horthynál, aki nagyon szívélyes volt, a váróteremben fogadott és bevezetett az irodájába. 6 óra 10 percig ott tartott, pedig az audienciák nála csak félórások. A szokásos közhelyek és a Cár üdvözlete után a beszélgetés a háborúra és a béke kilátásaira terelődött. Azt mondta: Ich habe die Engländer sehr gern (*Nagyon kedvelem az angolokat*), de most nincsenek olyan embereik, akik megbirkóznának a helyzettel. Nagyon rossz véleménnyel volt Churchillről, aki szerinte iszákos. Lehetségesnek tartja a békekötést, és úgy véli, hogy ezt sir Samuel Horr, a jelenlegi madridi angol nagykövet, volt külügyminiszter viheti végbe. A németek rossz politikusok, nem tudják kivívni az emberek szimpátiáját.

Teljesen őszinte akar velem lenni, ezért nyíltan kijelenti, hogy a románokat alsórendű népnek tartja. A németek is rossz véleménnyel vannak róluk, de szükségük van rájuk, ezért támogatják Antonescut, az egyetlen embert, akire számíthatnak. Néhány perc alatt be tudja bizonyítani, hogy a németeknek nincs joguk Erdélyre, ahogy ezt az ifjabb Göringnek (a birodalmi marsall unokaöccsének) tette. Azonnal elővette Erdély 1696-os térképét, amelyen Erdély vármegyékre van osztva, amelyekben szinte kizárólag magyarok és székelyek élnek. Csak két kis hegyi vármegye van románként jelölve. Mindez elég naiv dolog volt. Általában véve a románok igényei túlzottak (említést tettem a Dunától délre, a Vaskapu környékére formált igényükről). Egyáltalán nem lehet megbízni bennük. A vasgárdájuk gyakorlatilag kommunista.

Megkérdezett, milyen a viszonyunk Törökországgal. Kihasználtam az alkalmat, hogy kiemeljem a nálunk lefolytatott mozgósítást és a csapatösszevonást a török határon a Balkán-félszigeten zajló hadműveletek idején, mint a mi szerepvállalásunkat a háborúban; készek lettünk volna beavatkozni, ha szükség lett volna rá.

Szerbia és Görögország nem nagyon érdekli. Úgy véli, hogy a szerbek nagy hibát követtek el a puccsal. Hangsúlyoztam, hogy mi sose hittünk nekik, és elmeséltem a Hitlerrel március 1-én, Bécsben folytatott beszélgetésemet.

A horvátokkal való viszonyuk a Muraköz miatt nem jó; a lakosság szláv, de nem horvát, és inkább Magyarország felé hajlik.

Nagyon bízik Magyarország jólétében és a kőolajforrásokra alapozott jövőjében, amelyeket német tőke és technika segítségével tártak fel. Jelenleg kielégítik az ő szükségleteiket; reméli, hogy még továbbiakat fognak feltárni, amelyek pótolhatják a románokét, és ezáltal csökkenne Románia jelentősége Németország számára.

Eléggé megöregedett; lassan beszél, és néha elfelejti, mit akart mondani.

Onnan Bárdossyhoz mentem az elnöki palotába; szép, régi palota igazi empire stílusban. Bárdossy nagyon szimpatikus, intelligens és finom ember, aki baráti légkört teremt beszélgetőtársának. Megnyilvánulásaiiban elég visszafogott. Legjobban az Oroszországgal való viszonyunk után érdeklődött, és meg akarta tudni, a németek akarták-e tőlünk, hogy részt vegyünk az Oroszország elleni háborúban. Azt mondtam neki, hogy ez sose merült fel, és hogy valószínűleg a németek érdeke is azt diktálja, hogy ne avatkozzunk be. Meg akarta tudni, vannak-e német hajók Várnában és Burgaszban, és hogy ezt a két bázist lehet-e egy Oroszország elleni támadásra használni; a németek szállítanak-e vasúton kisebb tengeri egységeket.

A németek biztosan úrrá lesznek a szerbiai helyzeten, de ezek a bonyodalmak nagyobb előrelátással elkerülhetőek lettek volna. Nem ért egyet a Nedić tábornok vezette kormány kinevezésével.

Tájékozódott a Törökországgal való viszonyunkról.

Pesszimistán tekint a horvátországi helyzetre. A lakosság 70%-a Maček oldalán áll. A kormánynak nincsenek támogatói, és az usztasáknak nincs tapasztalatuk. Nagy ellentétek az olaszokkal. Az olaszoknak nem szabadna elfoglalniuk Dalmáciát, amely tiszta horvát; csak Zara olasz. Tárgyalásokat ajánlott a Muraközzel (Murimel) kapcsolatban, és két teljes hónapot várt, de a horvátok nem válaszoltak, emiatt egyoldalúan oldották meg a kérdést. Számukra ez a terület nagyon fontos a tengerhez vezető vasútvonal miatt, nem hiszi, hogy Horvátországban konszolidálódik a helyzet. Miként Horthynak, neki is beszéltem a horvátok iránt táplált szimpátiánkról, akikkel mindig is jó barátságban voltunk. Elismerjük, hogy kiváló emberek, de nincs érzékük az államisághoz. A vége az olasz megszállás lesz, amely tulajdonképpen már el is kezdődött.

Amikor Hitlernél járt, nem kerültek szóba részletesebben a németek oroszországi szándékai, és az sem, hogy fognak folytatódni a hadműveletek. Nagyon biztosak azonban a győzelemben.

Romániában valószínűleg anarchia fog kitörni. Jelenleg csak Antonescu ura a helyzetnek, de nem tudni, meddig. A németek csak a kőolaj miatt támogatják, de minden román ellenük van. Hitler korábban azt mondta neki,

hogy jól tudja, mennyit érnek a románok. Kérdésemre, hogy az Oroszország elleni háborúban való részvételük miatt nem nőtt-e a presztízsük, azt felelte, hogy Hitler most is tartózkodóan viselkedik. Általában véve ő is nagyon rossz véleménnyel van a románokról. Nagy hibát követtek el, hogy olyan korán kezdték a mozgósítást; jó katonák, de tisztjeik teljesen alkalmatlanok a feladatra. Ha valóban kiderül, hogy anarchiáig fajulhatnak náluk a dolgok, azt minden eszközzel meg kell akadályozni (nem tudom, hogy ez nem a magyarok óhaj-e inkább, hogy abban az esetben visszavehessék Erdélyt). Megkérdeztem tőle, nem gondolja-e, hogy kelet felé húzódásuk csökkentheti a nyugati részekre formált igényeiket. Azt felelte, hogy nem. Telhetetlenek. Antonescu nem tudna hatalmon maradni, ha nem harcolna tovább Erdélyért. A jelenlegi határt Erdélyben véglegesnek tartja, és nem hiszi, hogy Hitler beleegyezne annak megváltoztatásába. Besszarábiával kapcsolatban az egyetlen lehetséges megoldást egy lakosságcsereben látja.

A végén kifejezte abbéli óhaját, hogy barátok legyünk, és közös érdekeink miatt tartsunk szorosabb kapcsolatot anélkül, hogy most konkrét kérdésekben döntenénk. Ezt az álláspontot én is elfogadtam. Végül átnyújtotta nekem Edvi-Illés Aladár egy festményét a Nemzeti Múzeumból.

1/2 9-kor Bárdossy vacsorát adott az elnöki palotában pohárköszöntőkkel. Vacsora után beszélgettem Iagowval, a német miniszterrel, Fischerrel, a belügyminiszterrel, Vargával, a kereskedelmi miniszterrel (a nagyobb árucsere lehetőségei, dohány dunai gőzhajókért), a pénzügyminiszterrel (költségvetési lehetőségek, az ő költségvetésük 3 milliárd pengőre rúg), ők is 1938 óta fegyverkeznek; a szociális intézkedések magas költségei. Széchenyi gróf, a szenátus elnöke.

Hosszabb megbeszélést folytattam Keresztes-Fischer tábornokkal, Horthy szárnysegédjével, a belügyminiszter testvérével. Ő is a szorosabb barátságot és a kapcsolatok bővítését szorgalmazza. Többször kihangsúlyozta, hogy az azonos érdekek feleslegessé teszik a formális szerződés megkötését. Az Olaszországgal való viszonyuk nagyon jó. Igyekeznek megnyerni őt Németországnak, hogy ne álljon át az ellenséges táborba. Csak egy Olaszország, Magyarország és Bulgária között megkötött egyezmény biztosíthatja délkeleten a nyugalmat. Sajnálja, hogy problémáink vannak Olaszországgal, de reméli, hogy rendeződni fognak. Kiváló benyomásai vannak Bulgáriáról és a Cárról.

X. 16. Csütörtök. 9 órakor a kulturális egyezmény kölcsönös ratifikációja a Széchenyi Könyvtárban, a Nemzeti Múzeum épületében. Átadták a Magyar Történettársaság, amelynek az elnöke Hóman, tiszteletbeli tagjává választásomat tanúsító diplomáját. Rövid üdvözlőbeszéd Hóman részéről, amelyre néhány szóban válaszoltam. A könyvtár és a múzeum megtekintése. 1/2 11-kor a bolgár iskolában. Néhány üdvözlőbeszéd. Egy elég sikeres beszéddel válaszoltam a bolgár-magyar barátságról, amelyet élénken fogadtak, többször megtapsoltak. Kevés diák van; csak 40 gyerek az elemi négy és az algimnázium három osztályában (az akkori iskolában az alapfokú oktatás négyosztályos elemiből és háromosztályos algimnáziumból állt). Egy magyar iskola három osztálytermében vannak, és a nagytermet is használják.

Látogatás az egyetlen szláv intézetében, ahol Boikliev is feltűnt, és mint mindig, a kinevezéséért szállt síkra. Az intézetben lévő kevés bolgár könyv az ő könyv-

tára. A hallgatók mind orosz lányok. A professzor egy bizonyos Kniezsa. 1/2 12-kor látogatás a Testnevelési Főiskolán. Elénekeltek a himnuszokat. Bemutatók.

1/2 2-kor ebéd a régensnél. Délután hosszú, kissé politikafilozófiai témájú beszélgetés a régenssel a különböző hatalmi rendszerekről. A palota dísztermeinek megtekintése, amelyeket a háború után csak egyszer használtak, az olasz király látogatásakor.

6 órakor ünnepélyes díszdoktorrá avatásom. Nagyon szívélyes légkör. Éljenzés, amikor a végén magyarul mondtam néhány szót. Tájékoztattak, hogy az egyetem nem adta meg ezt a címet Rustnak és Bottainak, ezért Kolozsváron avatták őket díszdoktorrá. Itt találkoztam Moravcsikkal, Tompával és Alföldivel. Utána tea az egyetemen, majd sajtófogadás a szállodában.

Ebéd előtt, 12 órakor fogadtam Ferenc József főherceget. Kikérdezett a Cárról. Panaszkodott, hogy nem tudják elfelejteni, hogy Habsburg, és ezért nem szeretik. Egy kicsit a pénzügyi nehézségekre is panaszkodott. Egyébként nagyon szimpatikus és kedves ember. Három éve a Tudományos Akadémia elnöke. 8 kötetes művet írt a világháborúról (1914–1918). Részt vett a kommunizmus elleni harcban Magyarországon (1919-ben Magyarországon kiáltották a Tanácsköztársaságot).

Délután fogadtam Talamót és a volt szófiai magyar minisztert, Kisst, aki még beszél bolgáruul. Jelenleg, Horthy kívánságára, a magyar lótenyésztők elnöke, Horthy fivérért váltotta fel ezen a poszton. Előadásokat szervez Bulgáriáról.

1/2 9-kor Hóman vacsorát adott az Országos Kaszinóban. Vacsora után szinte kizárólag csak az egyetemi kollégákkal és Bánffyval, a földművelésügyi miniszterrel beszélgettem. Tompát és Alföldit meghívtam Bulgáriába.

X. 17. Péntek. Látogatás az Árpád Gimnáziumban, ahol a diákok elénekeltek bolgáruul a Sumi Maricát (*az akkori bolgár himnusz*). A gimnázium mellett található római amfiteátrum megtekintése. Most végzik az ásatásokat és most restaurálják, a restaurálás azonban nem vehető ki pontosan. Látogatás az Aquincum Múzeumban, ahol Bárdossy is csatlakozott hozzánk. Innentől kezdve vele utaztam együtt a kocsiban; hosszan beszélgettünk ugyanabban a szellemben, mint tegnap. Bizalmasan közölte velem, hogy a németek megígérték nekik a Bánságot, de egyelőre titokban akarják tartani.

10 órakor elindultunk Esztergomba. Az utcákon mindenütt sorfal diákokból. A kisváros nagyon tiszta, és festői környezetben terül el egy dombon a Duna fölött. Nem találtuk ott a hercegprímást, bár benne volt a programban, hogy felkeressük. Azt magyarázták, hogy nem akarja fogadni Bárdossyt, aki elvált nő vett feleségül, Bárdossy pedig abban reménykedett, hogy az én látogatásomat kihasználva, rá tudja bírni őt arra, hogy fogadja. A palota és a kápolna romjai nagyon érdekesek, kiválóan vannak restaurálva. A templom Magyarország legnagyobb temploma. Gazdag kincstár, benne egy szép ezüst és zománcozott bizánci kötésű evangélium a XI. vagy a XII. századból. Utána elmentünk Visegrádra, ahol nemrég tárták fel a régi palota romjait. Feltártak egy érdekes Kreuzgangot (*kerengő*) közepén szép szökőkúttal (vörösmárvány-lapok korai reneszánsz stílusú füzérdíszekkel; gótikus építmény).

Egyenesen visszamentünk Budapestre. Kita nélkül voltunk. Ebéd a bolgár követségen. Délután fogadtam a bolgár kertészek küldöttségét. Azt

akarják, hogy építsünk iskolát és diákothont a városházától ajándékba kapott telken, a templom mellett. A diákothonba azonban eddig csak 14 gyerek iratkozott fel. Nem hiszem, hogy a kertészeink sokáig maradnak ekkora tömegben Magyarországon. Ezenkívül most nem engedélyeznek új építkezéseket. Azt tanácsoltam nekik, hogy egyelőre egy magánépületben nyissák meg a diákothont, és ha elég gyerek beiratkozik, akkor később építsenek külön épületet.

Tosevvel szép sétát tettünk a János-hegyen. Este gálaelőadás az operában. Az elején megjelent Horthy a feleségével, de már az első felvonás végén elmentek. Válogatott közönség. Amikor a második felvonás előtt megjelentünk a páholyunkban, az egész publikum nagy tapsviharban tört ki. Rövidített változatban adták elő a Hunyadi László című operát, amely a Verdi előtti korból származik. Szép magyar zene. Kiváló előadók, de tartalmát tekintve nagyon szomorú. Impozáns volt a lefejezési jelenet. Utána kiválóan előadott balett, ismét magyar zeneszerzőktől. A Bárdossy házaspár szupét adott az opera előcsarnokában. Vacsora után a szereplők közül néhányan odajöttek. A kölcsönös vendégszereplés lehetőségeiről beszéltünk. 1 óra körül mentünk haza, de csak 1/2 2-kor feküdtünk le, mert be kellett csomagolnunk.

X. 18. Szombat. 1/4 9-kor Kita nélkül elindultunk Székesfehérvárra. Hómannal utaztunk, akivel részletesen megtárgyaltuk az egyetem problémáit és a magyarországi agrárreformot. A városban szívélyes fogadtatás, itt van Hóman választókerülete is. A diákok és sok lakos ismét sorfalat állt. Szép, tágas városi tanács történelmi freskókkal. A közelben egy XI. századi nagy bazilika ásatásai. Kirándulás a Balatonhoz Hóman nélkül. A budapesti városi tanács által a városházi és más hivatalnokok részére épített szálloda megtekintése. Fogadnak azonban másokat is. Nagyon alacsony árak, 6–12 pengő teljes ellátással. Ebédelni visszamentünk Székesfehérvárra. Az ebédet a prefektus adta, aki beszélt valamennyit németül; a felesége azonban kitűnően bírta a nyelvet, sokat beszélgettünk. Ő is nagyon szenved az epéjétől.

1/4 3-kor indultunk el Budapestre, és egyenesen a pályaudvarra mentünk, ahonnan 3.45-kor indultunk el ugyanolyan ceremónia mellett, amilyen az érkezésünkkor volt. Iemgerth Budapesten maradt; velünk jött viszont Fehér professzor, Hrisztodulov és Handzsiev, a követség alkalmazottja.

X. 19. Vasárnap. Calafatnál virradt ránk, ahova 1/2 9-kor érkeztünk meg. Tegnap este, amikor a román határra értünk, egy csapat katona tiszteletadással köszöntött, de nem volt velük tiszt, és azt mondták nekünk, hogy nem kell leszállnunk üdvözölni őket. Calafatban a helyi hatóságok, valamint a vidini román konzul fogadtak minket. A craiovai prefektus elnézést kért, hogy nem tudott eljönni, de ugyanaznap a király látogatást tett Craiovában. A gőzhajóval (ismét a Kapitán Sztojkov) megérkeztek a mi előjáróink Iv. Petrov Nedjalkov országgyűlési képviselő vezetésével és egy csoport népviseletbe öltözött gimnazistával. A vidini kikötőben a város polgárai ünnepélyes fogadtatásban részesítettek bennünket; a polgármester beszédet mondott. Menet indult a gimnázium felé, ahol a reggelit szolgálták fel. Egy kis késéssel, 1/2 11-kor indultunk el Szófiába; C. Karakunev megyefőnök is velünk utazott.

Mezdráig minden pályaudvaron ünnepélyes fogadtatás virággal, helyenként zenekarral. Impozáns, nagyon jól szervezett fogadtatás Vracában. Köszöntöttem a gimnazistákat. A lakosság mindenhol elégedettségét fejezte ki, de általános volt a panasz a bocskorhiány miatt.

Szófiába este 1/2 9-kor érkezünk meg. Ott voltak a miniszterek a feleségükkel, kivéve Bozsilov, Vaszilev, Goranov és Kusev, az előbbi három a Sumen–Karnobat vonal avatásán vett részt, Kusev pedig lótenyésztő-kiállításon volt Plevénben. Beckerle is ott volt az olasz, a magyar, a horvát és a szlovák követség képviselőivel (Magistrati és Zsidovec Plevénben volt Kusevvel). Popov átadta nekem a lemondólevelét.

X. 20. Hétfő. 10 órakor audiencia a Cárnál, akinek részletes jelentést tettem az utazásról. Szemmel láthatóan elégedett volt. Ismét felhoztam Popov lemondását. A Cár ragaszkodik hozzá, hogy a kabinetben maradjon. Újfent az a véleménye, hogy felbujtották. Dezertálás lenne, ha most lépne ki; úgy értelmeznék, hogy vagy az oroszországi események, vagy budapesti látogatásom miatt történt, és nagyobb politikai jelentőséget kapna. Kjoszeivanovhoz hasonlóan Popov is nehéz helyzetbe akarja most őt hozni azzal, hogy épp a Ház összehívása előtt adja be a lemondását. Nem hívatta Popovot, ahogy nekem megígérte, mert attól félt, hogy összevesznek. 1/2 1-ig maradtam a Cárnál, majd hívtam Popovot. Megpróbáltam meggyőzni, hogy vonja vissza a lemondását, főként azt hangsúlyoztam, hogy meggyőződtem róla, a Cár egyáltalán nem akar megválni tőle. Kiemeltem, hogy most nem megfelelő az időpont miniszterválságra, és hogy a külügyminiszter lemondását óhatatlanul is külpolitikai okokkal fogják magyarázni, senki nem fogja elhinni, hogy betegség miatt történik. Popov végül beleegyezett, hogy a Ház első vakációjáig maradjon. Nem tud megbékélni ezzel a helyzettel, és kijelentette, hogy akkor akar kiválni a kormányból, amikor ő kívánja, és nem óhajtja megvárni, hogy a Cár kirúgja őt. Délután tájékoztattam a Cárt. Azt mondta, hogy nagyon elégedett.

Délután fogadtam Ilija Kozsuharovot, a Fehér-tenger vidékének megyefőnökét, aki bejelentette, hogy lemond, és a „gentleman agreement”-re hivatkozik, amely szerint már az elején megegyeztünk, hogy csak néhány hónapra megy Xanthiba. Utána Sz. Ivanov ezredet fogadtam, aki szintén azt kéri, hogy menstük fel szaloniki tisztsége alól. Bozsilovot is fogadtam különböző aktuális ügyekben.

X. 21. Kedd. Reggel hosszú jelentés az oktatásügy kérdéseiről. Fogadtam Zsidovecet is, aki nagyon nyugtalan budapesti utazásom miatt. Egyébként Szt. Petrov tájékoztatása szerint Bukarestben sem fogadták túl nagy örömmel ezt az utazást. Olyan híresztelések keringenek, hogy egyezményt kötöttünk Románia és Horvátország ellen, vagy hogy Szerbia felosztásáról folytattunk megbeszéléseket. Biztosítottam róla Zsidovecet, hogy semmi ilyesmiről nem volt szó, és elismételtem neki beszélgetésemet Bárdossyval Horvátországgal kapcsolatban, kiemelve a Bárdossynak is hangsúlyozott szimpátiánkat Horvátország iránt. Zsidovec felvetette a kulturális egyezmény kérdését Horvátországgal. Beleegyezésemet adtam, és a részletek ügyében K. Szarafovhoz (a Külügyminisztérium Politikai Igazgatóságának igazgatója) irányítottam őt.

A budapesti látogatással kapcsolatos híresztelések ellensúlyozásaként más híresztelések is terjednek, amelyek szerint Románia, Szlovákia és Horvátország egy főleg Magyarország ellen irányuló egyezményt kötött. Utasítást adtunk, hogy képviselőink ellenőrizzék ezt, még Berlinben is. Csak Zágrábban ismerik el, hogy szóba került ilyesmi, de nem egy egyezmény megkötése, hanem a kapcsolatok intenzívebbé tétele. Zágrábban hűvösen fogadták ezt a javaslatot. Berlinben kijelentették, hogy nem tartanak lehetségesnek egy ilyen egyezményt.

Délután tanácsülés. Vacsorát adtam Polian szlovák miniszternek az Union Clubban.

Genát Andrea fordítása

Bogdan Filov (1883–1945) régész, művészettörténész, filozófus. Kora jelentős tudósa, rektor, az akadémia elnöke (1937–1944). A Bolgár Régészeti Intézet alapítója és első igazgatója (1921–1929). 1938-ban népművelési miniszter, 1940-től miniszterelnök. III. Borisz halála után (1943) a kiskorú II. Szimeon mellett a háromtagú régenstanács tagja. 1945. február 2-án a népbíróság ítélete alapján kivégezték. 1996-ban a Bolgár Legfelsőbb Bíróság ezt az ítéletet hatályon kívül helyezte. Naplói 1986-ban és 1990-ben jelentek meg nyomtatásban.

A fordítást a XX. Század Intézet támogatta.

Ivan Kulekov

A múltam.

A jelenem.

A j ö v ő m.